

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

ג.

עין משפט
גזר מצוה

בא א (מ"י) פ"ג מהל' מקו (מנון) סגנון עשין טו טו"ש ח"מ ס"י ש"א ספ"א ח' **בב** ב מ"י ש"א ח' הל' י סגנון ש"א טו"ש ח"מ ש"א ח' **בג** ג מ"י ש"א ח' הל' י סגנון ש"א טו"ש ח"מ ש"א ח' **בד** ד מ"י ש"א ח' הל' י סגנון ש"א טו"ש ח"מ ש"א ח' **כה** ה מ"י ש"א ח' הל' י סגנון ש"א טו"ש ח"מ ש"א ח' **כו** ו מ"י ש"א ח' הל' י סגנון ש"א טו"ש ח"מ ש"א ח' **כז** ז מ"י ש"א ח' הל' י סגנון ש"א טו"ש ח"מ ש"א ח' **כח** ח מ"י ש"א ח' הל' י סגנון ש"א טו"ש ח"מ ש"א ח'

הגלגל היינו שן שפעמים מגולה ופעמים מכוסה וכתיב ציה יבער. לישנא אחרינא גלגל זה רעי שהשן מצטרפת למחלל ונעשית גלגל כנו גלגל אדם וגלגל בהמה: אידי ואידי. ושלא וביעור תרווייהו אשן ושלא אחא לחיוביה היכא דלא כליא קרנא דמשמע כגון שאלכה ערוגה וסופו לחזור וללמנוח

הא דא מכרייא קרנא. פ"ה שחת שעתיד ללמנוח אבל לא כחלה וקשה והא מכלליא קרנא שגם הצעלים הם יכולים לקרוא אלא י"ל שטנפה פירות להנאתה מכל מקום קרי ליה לקמן לטניפת פירות להנאתה מולדה כיון דפסטיה דקרא איירי באכליה למכלליא קרנא: **והא דמכרייא קרנא.** וא"ת ולכתוב רחמנא ושילח ולא צעי וביעור

HebrewBooks.org © Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

גליון הש"ס

גב' א קרן כתיב. ואי דנשקה אחר משלם מק שלם דקרא דוחו את כספו דנתיב א"כ אימתא יתנו דרשי' לקמן כ"ע"א דלון ח"י טק מלוק: רש"י ד"ה אידי ואידי וכו' ואי קשיא וכו' הנהא מוס' וק"ל הא כשטו עתא דשלה לחדיה לא מצי למיכנס ללא היינו יודעין אי איירי משן אי מרגל מש"ה כפי לאורוי דמיין משן. וכן כהא דלמיינן ס"ד אידי ואידי ארגל לא מצי למכנס ובער לתוך דלא היינו יודעין עתא דנתיב מוס' וכלא לאורוי דמיין מרגל וכו': שם ד"ה נתחככה בו שנתגלגלה עליון. עין לקמן י"ז ע"כ כש"ה ד"ה דדק: ת"ד"ה הא דא כליא קרנא וכו' דקרא איירי באכליה דמכלליא קרנא. עי' לקמן כ"ג ע"כ:

מוסף רש"י

בפרומביא. רסן (לשון רבוי). רבוי. אשקליתא (שם). בין לרב בין לשמואל היינו בור. דאם נמי מילת עייקין לנזק. דהא ליה לאשקל ארעמיה דסופו ליפול כרוח מליה (לשון ר"י).

רבינו חננאל

אמר מר ושלח זו הרגל (וכו') וכן הוא אומר משלחי רגל השור והחמור. ולולי האי קרא משלחי רגל השור ושלח את בעיריה במאי אוקימנא לה. אי קרן. וכו' כי יגח. אי שן. כתיב וביעור בשדה אש. ואוקימנא בשן כדכתיב כאשר יבער הגלגל. פי' השן שבעה דומה א' לאבן גלל. מהו דתימא הני תרי קראי ושלח ובער תרווייהו אבן והא דאכל פרי לגמרי וקא מכלליא קרנא. והא דאפסירינהו לפידי דחייב ולא מכלליא קרנא. והשתא דאוקימנא ושלח זו הרגל. שן אי לא מכלליא קרנא מנלן דחייב. ופרקי' דומיא דרגל כו'. אמר מר ובער זה השן כו'. כעניינהו דרגל. ואקשי' וילכתוב דמכלליא ושלח דמשמע חתה. משמע רגל דכתיב משלחי רגל השור. ומשמע מן דכתי' ושלח את אשך במהות אשך כס. ולא בעי ובער. ופרקי' אי לא הוה כתי' ובער הוה אמרנא חד מנייהו. אי רגל דהויקה מצוי. שמצויה ליהיבה בכל עת והפסידה בהליכתה. אי שן דיש תגאה להויקה. אבל תרויהו לא. ואמרנא מכדי אשקול הוה יבשו שניהם. פי' מכדי דין השן הרגל שוה. זה יש מצויה להויקה וזו הויקה על צדדי. אין אחד מבריע על צדדי. באי זו ארך אתה יכול לרבות אתה מהן ולמנוח האחר. אי אשך לך אלא לרבות את שנין. הוה אמרנא דא"ע דמרבית לתרויהו הוה אמרנא לעולם אינו חייב אלא אם שולחיה הוה ואכלה. אבל אם הלכה מעצמה ואכלה לא. קמ"ל ובער בין שילחה ובין הלכה מעצמה.

הגלגל עד תומו אמר מר ושלח זו הרגל וכן הוא אומר משלחי רגל השור והחמור טעמא דכתב רחמנא משלחי רגל השור והחמור הא לאו הכי במאי מוקמת לה אי קרן כתיב אי שן כתיב איצטריך סד"א אידי ואידי אשן והא דמכלליא קרנא הא דלא מכלליא שן קרנא קמ"ל והשתא דאוקימנא ארגל שן דלא מכלליא קרנא מנלן דומיא דרגל מה רגל לא שנהא מכלליא קרנא ולא שנהא לא מכלליא קרנא אף שן אלא שנהא מכלליא קרנא ולא שנהא לא מכלליא קרנא אמר מר ובער זו השן וכן הוא אומר באשר יבער הגלגל עד תומו טעמא דכתב רחמנא כאשר יבער הגלגל עד תומו הא לאו הכי במאי אוקימנא לה א' קרן כתיב אי רגל כתיב איצטריך סד"א אידי ואידי ארגל הא דאוייל מכלליא הא דשלח שלוחי קמ"ל והשתא דאוקי אשן רגל דאולה מכלליא מנלן דומיא דשן מה שן לא שנהא שלוחי ל"ש דאול מכלליא אף רגל לא שנהא שלוחי לא שנהא אולה מכלליא ולכתוב רחמנא ושלח ולא בעי וביעור דמשמע רגל ומושמע שן משמע רגל דכתיב משלחי רגל השור והחמור ומושמע שן דכתיב וישן בהמות אשלח במ אי לאו קרא יתירה ה"א או הא או הא או רגל דהויקו מצוי או שן דיש הגאה להויקו מוכדי שקולין הן ויבאו שניהם דהי מנייהו מפקת אצטריך סד"א הני מילי היכי דשלח שלוחי אבל אולה מכלליא לא קמ"ל: תולדה דשן מאי היא ג' נתחככה מאי בכותל להנאתה וטינפה פירות להנאתה מאי שנהא שן דיש הגאה להויקו וממונך ושמירתו עליך הני נמי יש הגאה להויקו וממונך ושמירתן עליך אלא ג' תולדה דשן כשן וכי קאמר רב פפא אתולדה דרגל תולדה דרגל מאי היא ט' הויקה בגופה דרך הילוכה בשערה דרך הילוכה בשליף שעליה בפרומביא שבפיה בזוג שבצוארה מאי שנהא רגל דהויקו מצוי וממונך ושמירתו עליך הני נמי הויקו מצוי וממונך ושמירתן עליך אלא תולדה דרגל כרגל וכי קאמר רב פפא אתולדה דבור תולדה דבור מאי ניהו אילימא אב' ו' ותולדה ט' לא ט' כתיבי ולא א' כתיבי הא לא קשיא ו' והמת יהיה לו אמר רחמנא וקים להו לרבנן ב' עבדן מיתה ט' נזיקין עבדי מיתה לא עבדי סוף סוף זה אב מיתה וזה אב לנזיקין אלא עבדו י' וצירושלמי דריש דהוה ליה למיכתב כי יפתח איש כי יכרה איש זור למה כתיב זור זור אלא מה זור למיתה ומד זור לנזיקין ומכל מקום לא ממעטינן אדם

יש לומר דהוה אמרנא דוקא דשילח שלוחו דלמקמן: **דומיא דרגל.** וא"ת ונימא איפכא דהא דמקשינן לחומר הנ"מ באיסורא אבל צממונא לא ואומר ר"ת דמדה היא צמורה לא שנהא באיסורא ול"ש צממונא: **ישן בהמות אשלח במ.** אע"ג דלמרינן צממנא [בפסרי פרשת האזינו] בהמות שיש להן ארס כנחש וגושכות ומנימות דהו נשיהה שהיא מולדה דקין מכל מקום איירי נמי בחיות רעות שדרסו ואכלו להנאתן כדממרינן וכן בהמות וכן דמיה ברא ומיה בכלל בהמה:

איצטריך ס"ד אמרנא ה"מ

היבא דרש"ה שרדחי. וא"ת מיקשי השתא הא דפרקי לעיל טעמא דכתב רחמנא כאשר יבער הגלגל הא לאו הכי במאי מוקמת והשתא ליכא לשנויי דלעיל וי"ל דה"ק בצרימא דללו לא נאמר ושלח הוה מפקינן מכלאשר יבער הגלגל וכי האי גוונא איכא צריש חיזו נשך (צ"מ 97 סא).

א' בתיב ו'א ט' בתיב. תימיה דצ"כ הפרע (לקמן 97 נ: וס) תנן מה זור יש צו כדי להמית עשרה פ"י צקונט' דסתם זור יש צו י' א"כ י' כתיב ועוד קשה דהכל דריש מוהמת יהיה לו ועוד דצממונן פריקן סוף סוף זה אב למיתה וזה אב לנזיקין ופי' הקונט' דנפל שמה שור משמע זין מת זין הוה א"כ כי דרשינן שור ולא צ"כ הוה ליה למעט נמי אדם מנזיקין ע"כ נראה לפרש דסתם זור עמוק הרצה וצריכי זור והמת יהיה לו דאי לא כתיב זור הוה אמרנא כל דקטייל ואפילו אין צו כדי להמית ואי כתיב זור הוה אמרנא דוקא זור ולא שיש ומערה דגזירת הכתוב הוה ולהכי איצטריך תרווייהו והכי פריק לן ט' כתיב ולא י' כתיב צדדי' ומסיק סוף סוף זה אב למיתה וזה אב לנזיקין פירוש כיון דזור י' לא כתיב צדדי' אלא מפקי' מסכרל מוהמת יהיה לו דעיינן כדי להמית וקים להו לרבנן דהיינו זור י' זור ט' נמי הוה סכרל דהוה אב לנזיקין כיון דיש צו כדי להויקו ומכל מקום לא ממעטינן אדם מנזיקין דקרא דונפל שמה שור לא איירי אלא צבור י' וצירושלמי דריש דהוה ליה למיכתב כי יפתח איש כי יכרה איש זור למה כתיב זור זור אלא מה זור למיתה ומד זור לנזיקין ומכל מקום לא ממעטינן אדם

הגלגל עד תומו אמר מר ושלח זו הרגל וכן הוא אומר משלחי רגל השור והחמור טעמא דכתב רחמנא משלחי רגל השור והחמור הא לאו הכי במאי מוקמת לה אי קרן כתיב אי שן כתיב איצטריך סד"א אידי ואידי אשן והא דמכלליא קרנא הא דלא מכלליא שן קרנא קמ"ל והשתא דאוקימנא ארגל שן דלא מכלליא קרנא מנלן דומיא דרגל מה רגל לא שנהא מכלליא קרנא ולא שנהא לא מכלליא קרנא אף שן אלא שנהא מכלליא קרנא ולא שנהא לא מכלליא קרנא אמר מר ובער זו השן וכן הוא אומר באשר יבער הגלגל עד תומו טעמא דכתב רחמנא כאשר יבער הגלגל עד תומו הא לאו הכי במאי אוקימנא לה א' קרן כתיב אי רגל כתיב איצטריך סד"א אידי ואידי ארגל הא דאוייל מכלליא הא דשלח שלוחי קמ"ל והשתא דאוקי אשן רגל דאולה מכלליא מנלן דומיא דשן מה שן לא שנהא שלוחי ל"ש דאול מכלליא אף רגל לא שנהא שלוחי לא שנהא אולה מכלליא ולכתוב רחמנא ושלח ולא בעי וביעור דמשמע רגל ומושמע שן משמע רגל דכתיב משלחי רגל השור והחמור ומושמע שן דכתיב וישן בהמות אשלח במ אי לאו קרא יתירה ה"א או הא או הא או רגל דהויקו מצוי או שן דיש הגאה להויקו מוכדי שקולין הן ויבאו שניהם דהי מנייהו מפקת אצטריך סד"א הני מילי היכי דשלח שלוחי אבל אולה מכלליא לא קמ"ל: תולדה דשן מאי היא ג' נתחככה מאי בכותל להנאתה וטינפה פירות להנאתה מאי שנהא שן דיש הגאה להויקו וממונך ושמירתו עליך הני נמי יש הגאה להויקו וממונך ושמירתן עליך אלא ג' תולדה דשן כשן וכי קאמר רב פפא אתולדה דרגל תולדה דרגל מאי היא ט' הויקה בגופה דרך הילוכה בשערה דרך הילוכה בשליף שעליה בפרומביא שבפיה בזוג שבצוארה מאי שנהא רגל דהויקו מצוי וממונך ושמירתו עליך הני נמי הויקו מצוי וממונך ושמירתן עליך אלא תולדה דרגל כרגל וכי קאמר רב פפא אתולדה דבור תולדה דבור מאי ניהו אילימא אב' ו' ותולדה ט' לא ט' כתיבי ולא א' כתיבי הא לא קשיא ו' והמת יהיה לו אמר רחמנא וקים להו לרבנן ב' עבדן מיתה ט' נזיקין עבדי מיתה לא עבדי סוף סוף זה אב מיתה וזה אב לנזיקין אלא עבדו י' וצירושלמי דריש דהוה ליה למיכתב כי יפתח איש כי יכרה איש זור למה כתיב זור זור אלא מה זור למיתה ומד זור לנזיקין ומכל מקום לא ממעטינן אדם

תורה אור השלם

1. כי יבער איש שדה או כרם ושלח את בעירו ובער בשדה אחר מיישב שדהו ומיישב כרמו ושלח: שמות כב ד לכן הניי מביא רעה אל בית ירבעם והכרתי לירבעם משותן בקור צפור ועובד בישאלא ובערתי אתר בית ירבעם כאשר יבער הגלגל עד תומו. מלכים א י ד י 3. אשריכם ורעי עלי כל מים משקיהו רגל השור והחמור: ושעיהו לב כ 4. מור רעב ולחמי רשף וקטב מורירי וישן בהמות אשלח במ עם חמת ודלי עפר: דברים לב כ 5. בעל הבור ושלם פסקו ושיבי לבקעלי ודמת ידקה: שמות כד לא 14.

רבינו חננאל (המשך)

כיצד בו בהחלת שחיטת קדיש מה הפרט מפורש דבר השטות צפון וישנו בהטאות הנפמיות. שחיטה וקבלה אין הולכה וריקה לא. איכא למימר הכי ואיכא למימ' הכי שקיל הוה יבאו שניהם. ס"א מכדי שקל הוה. תוב גרסי' בפי הכל מעריכין דבר אחר נפשות להביא מנוול ומוכי שחין. והא אפיקתיה להנין. הני לא צריכי קרא מאי טעמי שקיל הוה יבאו כולן כי אצטריך למנוול ומוכי שחין. ותולדה דשן כל שיש לבהמה הגאה בהויקה. כגון נתחככה בכותל להנאתה וטינפה פירות הילוכה או בשערה דרך הילוכה. ודחי' נמי להא ואמי' כי קאמי' אתולדה דבור. וילפינן מן והמת יהיה לו וקים להו לרבנן דהיינו עבדו מיתה ט' נזיקין וזו הוה עבדו מיתה. פי' בור הא עמוק י' טפחים ונפל שמה שור

מנזקי' דקרא דונפל לא ממעט אלא אמאי דכתיב צקרא צדדי' דהיינו זור עשר ולא אימורא: **בין צרב בין אשמואל היינו בור.** וא"ת הא רב צרי ליה לקמן (97 נ:): זור שצייצמו מורה להכליל ולא למצבו וי"ל דהסת' משום דקרקע עולם הויקמו אבל הכא צבטא דידיה הוה: עסקי כרייה ופתיחה צא לו אף כל תקלה שהפקירה חייב: אף

צקרא צדדי' ונתקלו בהן צני אדם והויקו להס: **דאפקרינהו.** שהפקינן ונתנן כנשות הרצים: **צין לרב צין לשמואל.** דפליגי צפרק המנחת את הסל (לקמן 97 נ:): **היינו צור.** דתרווייהו אמרו כל תקלה שהפקיר נפקא לן מצור דחייב כי היכי דזור חיוצא צדדי' היא דהוי הפקר כדלמרינן לקמן צפ' שור שנגח את הפרה (97 מט: ג) שעל

ומת חייב. פחות מ' טפחים חייב בנזיקין ולא במיתה. ותרויהו אבות נינהו. זה אב למיתה וזה אב לנזיקין. ותולדה דבור מאי ניהו. אבנו סכינו ומשאו שניהן ברשות הרבים. ואמרנא היכי דמי אי דאפקרינהו בין לרב ובין לשמואל היינו בור כו'. חילוק רב ושמואל בפי' המנחת וזה הכא הלכה נשברה כדו כו'.